

Kaitsealuste parkide, puistute ja arboreetumite kaitse-eeskirja muutmise

VÄLJATÖÖTAMISE KAVATSUS

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse¹ (edaspidi *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla, kehtestada ala kaitsekord ja vajaduse korral kaitsekorda muuta. LKS § 12 lõike 1 kohaselt määratakse kaitseala kaitsekord kaitse-eeskirjaga.

Ettepanek on muuta Vabariigi Valitsuse 03.03.2006. aasta määrust nr 64 „Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskiri”². Kaitse-eeskirja muutmise eesmärk on ajakohastada kehtivat kaitse-eeskirja, viia see kooskõlla LKS-s sätestatuga ning muuta kooskõlastatavad tööd ja tegevused selgemini mõistetavaks ja üheselt tõlgendatavaks.

Määrust muudeti 2015. aasta kevadel, kui täiendati § 1 ja lisati lõige 2¹ järgmises sõnastuses: „(2¹) Natura 2000 võrgustiku alale jääva pargi või pargi osa kaitse-eesmärk on lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud eesmärgile pargi kaitse alla võtmise või piiri määramise otsuses sätestatud elupaigatüübi või liigi kaitse, mis tuleneb nõukogu direktiivist 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) või Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25)”.

Uue määrusega ei võeta ühtegi uut objekti kaitse alla ega arvata kaitse alt välja, samuti ei muudeta ühegi objekti piire.

Peamised kavandatavad muudatused kaitse-eeskirjas:

- Rahvaürituse korraldamine ja kooskõlastamine. Leevendus on tehtud osalejate arvule rahvaürituse korraldamisel, lubades ettevalmistamata kohtadesse 50 asemel kuni 100 osalejat.
- **Keskkonnaamet ei näe vajadust anda ürituse läbiviimiseks topelt kooskõlastust, see tähendab, et edaspidi toimub munitsipaalmaal rahvaürituse läbiviimine kohaliku omavalitsuse nõusolekul ja vastutusel (see ei kehti rattaürituse läbiviimise kohta).**
- Kehtiva määruse kohaselt on maastikukaitseala eritüübina kaitse alla võetud parkidel, arboreetumitel ja puistutel ühine kaitse-eesmärk. Ettepanek on sõnastada alatüübist tulenevalt erinevad kaitse-eesmärgid ja sellest lähtuvalt planeerida sobiv kaitsekord.
- Ettepanek on kasutada edaspidi määruses „arboreetumi” asemel mõistet „dendraarium”. Selle põhjuseks on eesti kirjakeele normi alus, mis kehtib alates 1. jaanuarist 2019. aastast ja milles puudub mõiste „arboreetum”³.

Pikemalt on kaitse-eesmärkide ja kaitsekorra muudatustest kirjutatud ptk-s 3 ja 4.

¹ Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/116062021003>.

² Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/1001100?leiaKehtiv>.

³ Kättesaadav: <http://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=euro&F=M>.

2. Taustainfo

Eestis on üle 1200 pargi, millest tähelepanuväärsemad on võetud riikliku kaitse alla. Peamiselt on tegemist endiste mõisparkidega, mis on Eesti maastiku lahutamatu osa, kuid on ka linna-, talu-, kiriku- ning kabeliparke. Pargid moodustavad väga olulise osa kultuurist olles esinduslikud oma esteetilisete, ajaloolis-kultuuriliste, puhkemajanduslike ja dendroloogiliste väärtuste poolest. Pargid ja puistud on sobivaks elupaigaks mitmetele elustikurühmadele (linnud, nahkhiired, kahepaiksed, roomajad, pisiimetajad, samblad, samblikud ja seened) ning seetõttu on neil ka ökoloogiline väärtus.

Eesti looduse infosüsteemi (edaspidi *EELIS*) andmetel on registreeritud 452 riikliku kaitse all olevat parki ja puistut⁴. Registrikirjed iseloomustavad, kui palju erineva nimetusega objekte, mille kohta kehtib senine kaitse-eeskiri, on riikliku kaitse all: mõisa park, park, parkmets, puistu, põlispuud, puudesalu, tammik, männik, kaasik, arboreetum, ka dendropark, dendraarium, selektsiooniaed.

Muinsuskaitse all on ehitismälestisena 292 parki, kusjuures 258 neist on nii loodus- kui muinsuskaitse all.

3. Muudatused kaitse-eesmärkides

Maastikukaitseala eritüübina kaitse alla võetud parkide, puistute ja dendraariumite (edaspidi ka *kaitseala*) nimekirjas on parkidena nt mõisapark, lossipark, kodupark, talupark, linnapark, rannapark, kirikupark, kabelipark, kalmistupark, pastoraadi park, koolipark, iluaed, aed; puistutena nt parkmets, metsapark, allee, põlispuud, männik, tammik, kaasik, kasesalu, seedrisalu; arboreetumina nt dendropark, dendraarium, selektsiooniaed.

Kehtiva kaitse-eeskirja kohaselt on eespool nimetatud objektidel ühine kaitse-eesmärk:

Pargi kaitse-eesmärk on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega.

Ettepanek on sõnastada kaitse-eesmärgid järgmiselt:

- Pargi kaitse-eesmärk on planeeringu, sealhulgas ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja rekreatiivselt väärtusliku pargipuistu ning pargi- ja aiakunsti kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega ning kaitsealuste liikide ja kaitsealuste looduse üksikobjektide kaitse.

Park on iseseisev või ansambli koosseisu kuuluv haljasala, millele on iseloomulik eesmärgipäraselt kujundatud maastik (mitmekesine taimestik, veekogud, muru, arhitektuursed väikevormid, paviljonid, purskkaevud)⁵, suur puhkeväärtus ja mis vastavad kaitse-eesmärkidele. Pargina käsitletakse siinkohal peamiselt ajalooliseid mõisaparkke, nt Maardu, Neeruti, Teenuse; lossipark, nt Haapsalu, Oru, Kuressaare; linnapark, nt Pärnu, Toomemäe, Kärkla; kiriku-, kabeli-, kalmistupark, nt Kopli, Helme, Laiuse. Üldiselt kuuluvad mõisapargi juurde ka alleed, kahel või ühel pool teed korrapäraste vahedega istutatud puud või põõsad

⁴ Andmed 31.12.2022 seisuga.

⁵ S. Nurme, N. Nutt. Pargiterminate seletussõnaraamat, Artes Terrae OÜ, 2012.

mõisasse suunduvate peateede ääres. Tüüpilised alleepuud on valdavalt kodumaised lehtpuuliigid.

Pargiga seostuvad sageli parkmetsad ja metsapargid⁶ – vabakujulised pargid, mille haljastuseks on peamiselt kohalik ehk pärismaine metsakooslus. Parkmets on rajatud metsaala minimaalse korrastamise teel maastikukujunduslike (pargikujunduslike) võtetega. Metsapargid on metsad, mis on metsanduslikke võtteid kasutades kujundatud pargilaadseks haljasalaks (nt Sangaste ja Palmse metsapark). Üldjuhul kavandatakse pargis tegevust üksikpuu või selgelt eristuva puude grupi tasemel.

- Puistu kaitse-eesmärk on looduskaitse, dendroloogilise, kultuuriloolise, ökoloogilise, esteetilise ja rekreatiivse väärtuse säilitamine ning kaitsealuste liikide kaitse.

Puistuna käsitletakse konkreetse haljasala, metsa (nt Kaasiku kaasik) või selle osa puittaimede kogumit. Puistud jagunevad puht- ja segapuistuteks ning päritolult looduslikeks ja kultuuripuistuteks (Vastseliina lehisepuistu, Musta männi puistu, Keava lehiste katsekultuur alleega). Puistu võib olla ühtlase iseloomuga sama liiki puudest koosnev metsaosa (Viimsi sanglepik, Lehmja tammik, Purtse männik). Kaitsealune puistu võib sisaldada nii looduslikke kui ka poollooduslikke komponente ning olla väärtuslikuks „saareks” asulates või avatud põllumajandusmaastikus. Alleed käsitleme väljatöötamiskavatsuse raames puistuna, kui ta on pargist täiesti eraldiseisev objekt (Lööne mõisa pärnaallee, Laane asunduse tammeallee, Atla alle) ja ei vasta pargi ega dendraariumi tunnustele.

- Dendraariumi (arboreetumi) kaitse-eesmärk on säilitada, kaitsta, uurida ja tutvustada teaduslikul või õppeotstarbel rajatud paljude puu- ja põõsaliikidega kollektsiooniga ning kaitsta kaitsealuseid liike.

Dendraarium (arboreetum) on puittaimede kollektsioon kõige laiemas mõistes, seda käsitletakse „grupikontseptsioonina” – paljumõõtmelise katseaiana. Dendraariumid võivad olla kujundatud vägagi erinevatel alustel ning nende loomise eesmärgid võivad juhinduda paljudest ideedest. Eestis esineb teadaolevalt vähemalt 73 puittaimede kollektsiooni, millest vähese liigirikkusega on 15, märkimisväärse liigirikkusega 26, keskmise liigirikkusega 24, suure liigirikkusega neli ja väga suure liigirikkusega kolm kollektsiooni ning erakordse liigirikkusega üks kollektsioon⁷.

4. Muudatused kaitsekorras

Vastavalt LKS §-le 31 kehtib kõikidele parkidele, puistutele ja dendraariumitele piiranguvööndi kaitsereežiim ja kaitse-eeskirjaga kehtestatud ühine kaitsekord, mis tagab nende väärtuste kaitse. Samas on piirangute kehtestamise vajadus aladel varieeruv, samuti on kaitse-eesmärgid parkidel, puistutel ja dendraariumitel sisult erinevad. Eesmärk on ajakohastada 2006. aastal kinnitatud kaitse-eeskiri, viia see kooskõlla LKS-is sätestatuga ning muuta kooskõlastatavad tööd ja tegevused selgemini mõistetavaks ja üheselt tõlgendatavaks.

4.1. Inimeste viibimine kaitsealal

⁶ S. Nurme, N. Nutt. Pargiterminite seletussõnaraamat, Artes Terrae OÜ, 2012.

⁷ O. Abner, J. Elliku, A. Paivel, H. Sander. Eesti puittaimede kollektsioonid, 2002.

Kehtiv kaitsekord	Kavandatav kaitsekord
Liikumine eramaal toimub vastavalt asjaõigusseaduses ja looduskaitseaduses sätestatule. Park on avalikuks kasutamiseks ning valdajal ei ole õigust keelata pargi maa-alal erateede ja radade avalikku kasutamist päikesetõusust päikeseloojanguni. Õuemaal viibimine on lubatud valdaja loal.	Inimeste viibimine kaitsealal on lubatud.

Kaitsealustes parkides, puistutes ja dendraariumites kehtib piiranguvööndi režiim ning LKS §-st 15 tulenevalt on kõik piiranguvööndis asuvad teed ja rajad päikesetõusust loojanguni avalikuks kasutamiseks, õuemaal viibimiseks on vaja maaomaniku nõusolekut. Luba viibida võõral maaüksusel, välja arvatud õuemaal, eeldatakse olevat, kui omanik ei ole maaüksust piiranud või tähistanud viisil, millest ilmneb tahe piirata võõraste viibimist maaüksusel, või kui tahe piirata viibimist ei ilmne muudest asjaoludest. Võõral maaüksusel viibides tuleb arvestada keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-s 32 sätestatud omaniku huvidega, eelkõige tuleb vältida omandi kahjustamist ja kodurahu häirimist.

4.2. Sõidukiga ja ujuvvahendiga sõitmine

Kehtiv kaitsekord	Kavandatav kaitsekord
Jalgrattaga sõitmine on lubatud selleks määratud teedel ja radadel. Sõidukiga sõitmine on lubatud selleks määratud teedel ja sõiduki parkimine on lubatud parklates. Maastikusõidukiga sõitmine on lubatud pargi valitseja nõusolekul. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine pargi valitseja nõusolekuta on lubatud hooldus-, järelevalve- ja päästetöödel, samuti liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel ja maatulundusmaal metsamajandustöödel või põllumajandustöödel.	Kaitsealal on lubatud: - sõidukiga sõitmine teedel, jalgrattaga ja kergliikuriga ka radadel; - eelmises punktis käsitlemata juhtudel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel ning ehitiste hooldamisel ja kaitseala valitseja nõusolekul toimuvate ürituste raames.
Pargi veekogudel on lubatud sõita mootorita ujuvvahendiga. Veemootorsõidukiga sõitmine on lubatud pargi valitseja nõusolekul ning järelevalve- ja päästetöödel.	Kaitsealal on lubatud: - mootorita ujuvvahendiga sõitmine; - mootoriga ujuvvahendiga sõitmine veekogudel, kus on lubatud sisepõlemismootoriga ujuvvahendi kasutamine.

Lisatud on kergliikuri mõiste tulenevalt liikluseaduse muutmisest⁸ (jõustus 1.01.2021), kui kasutusele võeti uus sõidukite kategooria. Kergliikur hõlmab erinevaid ühe inimese vedamiseks

⁸ Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/104072017106?leiaKehtiv>.

ette nähtud elektri jõul liikuvaid sõidukeid, näiteks elektrilised tõukerattad, tasakaaluliikurid ja muud taolised istekohata sõidukid. Sõidukiga sõitmine on lubatud teedel, jalgratta ja kergliikuriga ka radadel. Tee mõiste on sätestatud ehitusseadustiku § 92 lõikes 1. Olemasolevatel teedel sõidukiga ja radadel jalgratta ning kergliikuriga sõitmine ei ohusta kaitse-eesmärke. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liikluseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liikluseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Väljaspool teid sõidukiga sõitmine kahjustab olulisel määral pinnast. Erandid on vajalikud, et tagada järelevalve- ja päästetööde tegemine, soosida teadustegevust, teha kaitse-eeskirjaga lubatud töid. Kaitse-eeskirjast tulenevalt on lubatud tööd eesmärgipärased nt ehitiste püstitamine ja hooldus, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine. Väljaspool teid sõitmine võib kõne alla tulla pargi hooldustöödel, nt murdunud okste ja puude koristamisel või ka juhul, kui ürituste korraldamisel on vajadus väljaspool teid liikumist lubada inventari toimetamisel kaitseala valitsejaga kooskõlastatud asukohta. Pargis on erinevaid ehitisi, väikevorme nagu paviljonid, sillakesed, trepid, mille korrashoid ja hooldamine on vajalik. Selline regulatsioon ei kahjusta kaitseala väärtusi.

Veekogudel on lubatud mootorita ujuvvahendiga sõitmine. Keskkonnaregistris on 60 pargis siseveekogud, mille pindala on alla 1 ha, 31 pargis kuni 12 ha, Valgjärve mõisa metsaparki jääva järve pindala on 65,4 ha. Sisepõlemismootoriga veesõidukite kasutamine on keelatud nendel järvedel, mille pindala on alla 100 ha ja jõgedel, mille laius on alla 10 meetri⁹. Elektrimootoritele seda piirangut ei kohaldata.

4.3. Telkimine ja lõkke tegemine

Kehtiv kaitsekord	Kavandatav kaitsekord
Telkimine ja lõkke tegemine on pargis lubatud ainult pargi valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohtades. Telkimine ja lõkke tegemine õuemaal on lubatud valdaja loal.	Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud õuemaal ja kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud, muudel juhtudel kaitseala valitseja nõusolekul.

Väljaspool õuemaad võib ka edaspidi telkida ja lõket teha nendes kohtades, mis on selleks ette valmistatud ja eelnevalt kaitseala valitsejaga kooskõlastatud. Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal (sh õuealal) telkimisel ja lõkke tegemisel tuleb arvestada keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-des 35 ja 36 sätestatud võõral maal telkimise ja lõkke tegemise korraga. Muude juhtude all on mõeldud pargi ja puistu hooldamisel, nt murdunud okste või puude koristamisel, kohapeal ja kaitseala valitseja nõusolekul lõkke tegemist. Telkimisega kaasnev võimalik liigne tallamine võib kahjustada liikide elupaiku, pargi esteetilist ilmet või looduskaitsealset kõrgema väärtusega poollooduslike kooslusi, seetõttu on vajalik kaitseala valitseja nõusolek.

⁹Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/104072019005>.

4.4. Rahvaürituse korraldamine

Kehtiv kaitsekord	Kavandatav kaitsekord
Pargis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata ja pargi valitseja poolt tähistamata kohtades. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata ja pargi valitseja poolt tähistamata kohtades on lubatud üksnes pargi valitseja nõusolekul.	Kaitsealal on lubatud: - rahvaürituse, välja arvatud rattaürituse korraldamine munitsipaalmaal selleks ettevalmistamata kohas; - kuni 100 osalejaga rahvaürituse, välja arvatud rattaürituse korraldamine väljaspool munitsipaalmaad selleks ettevalmistamata kohas. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud: - rohkem kui 100 osalejaga rahvaürituse korraldamine väljaspool munitsipaalmaad ja rattaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas.

Rahvaüritus on kindla(te) isiku(te) poolt kindla(te)sse kohta(desse) kokku kutsutud ehk organiseeritud üritus, nt matk, orienteerumis-, jalgratta- vm spordiüritus, meelelahutus- või kaubandusüritus, mille kooskõlastamisel ja läbiviimisel tuleb lähtuda kaitseala kaitse-eesmärgist. **Looduskaitseadusest tulenevalt on piiranguvööndis ettevalmistatud kohas rahvaürituse korraldamine lubatud. Looduskaitseaduse § 31 lg 2 punkt 11 võimaldab kaitse-eeskirjaga reguleerida rahvaürituse korraldamist ettevalmistamata kohas.** Seega ettevalmistatud kohas (taristu piires) rahvaürituse korraldamist ja osalejate piirarvu looduskaitseaduse järgi piiranguvööndis ei piirata. Ettevalmistatud koha ehk taristu all on mõeldud sillutatud alasid, teid, radu, mängu- ja spordiväljakuid (k.a. skatepark), olemasolevat laululava jms.

Munitsipaalmaal toimub rahvaürituse läbiviimine kohaliku omavalitsuse nõusolekul ja vastutusel, seetõttu ei näe Keskkonnaamet vajadust anda topelt kooskõlastust (see ei kehti rattaürituse kohta). Linnades asuvates parkides nagu Tammsaare, Harjumäe ja Kadrioru park, Kuressaare lossipark, Pärnu rannapark, Toomemäe park jms, toimuvad aasta jooksul mitukümmend avalikku üritust, mille läbiviimiseks on praegu kehtiva kaitsekorra alusel linnavalitsus igakordselt Keskkonnaametile taotluse esitanud, mis ei ole otstarbekas.

Ettevalmistamata kohtades ei ole lubatud kaitseala valitseja nõusolekuta rattaürituse korraldamine, et vältida pinnase kahjustusi. Samuti ei ole kõik pargi teed ja rajad jalgratastega sõitmiseks. Üldjuhul paigaldatakse siis radade algusesse keelumärk, näiteks on seda tehtud Kadrioru pargis Jaapani aias.

Leevendus on tehtud osalejate arvule rahvaürituse korraldamisel, lubades ettevalmistamata kohtadesse 50 asemel kuni 100 osalejat. Rohkem kui 100 osalejaga rahvaürituse, välja arvatud rattaürituse korraldamine väljaspool munitsipaalmaad selleks ettevalmistamata kohas võib toimuda vaid kaitseala valitseja nõusolekul, et alal leiduvate loodusväärtuste kaitseks, näiteks kaitsealuste liikide kaitseks, tingimusi seada. Kaitseala valitsejal on rohkem informatsiooni ala kaitseväärtuste kohta, et anda soovitusi tegevuste suunamiseks.

Piiranguid on leevendatud, kuna rahvaüritus ei too reeglina pargile kaasa olulist negatiivset mõju, mistõttu selle läbiviimiseks igakordselt Keskkonnaametilt nõusoleku küsimine suurendab põhjendamatult halduskoormust. Suuremate osalejate arvuga rahvaürituse puhul kaalub kaitseala valitseja nõusoleku andmisel tegevuse võimalikku kahjulikku mõju alale.

Kaitstavale alale tekitatud kahju ilmnemise korral peab kahju tekitaja töötama koostöös Keskkonnaametiga välja heastamismeetmed või hüvitama juba heastatud kahju korral vastavad kulud, samuti rakendama vältimismeetmeid kahju ulatuse piiramiseks. See on haldusvastutus, kitsamas tähenduses keskkonnastatus¹⁰, mis seisneb keskkonnakahju tekitaja kohustuses vältida kahju tekkimist ning hoolitseda selle heastamise eest looduses juhul, kui kahju siiski tekib.

4.5. Kalapüük ja jahipidamine

Kehtiv kaitsekord	Kavandatav kaitsekord
Pargis on lubatud kalapüük ja jahipidamine vastavalt kalapüügiseadusele ja jahiseadusele.	Kaitsealal on lubatud: - kalapüük ja jahipidamine.
Kehtiv kaitsekord ei reguleeri jahiulukite lisasöötmist.	Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud: - jahiulukeid lisasöötä.

Sõnastus viiakse kooskõlla LKS-s sätestatuga. Lubatud on kalapüük ja jahipidamine. Kalapüügi keelamiseks ei ole looduskaitsealade põhjendusi ja tegevus ei kahjusta kaitse-eesmärkide saavutamist. Ka ei ole paljud väikesed veekogud (tiigid) veekogudena keskkonnaregistrisse kantud ning seal ei saa kalapüüki keelata. Jahipidamine on linna, alevi ja aleviku ning küla selgelt piiritletav kompaktses asustusega alal - tiheasustusalal, samuti puhke- ja virgestusalal jahiseaduse alusel keelatud. Hajaasustuses, kus paljud pargid paiknevad, lubatud jahimaal, mis on jahiuluki vabaks elamiseks sobiv ja jahipidamiseks kasutatav ala. Ulukitele söötmiskohtade rajamise üks eesmärk on hõlbustada jahipidamist, kuid ulukite koondumine lisasöötmiskohtade ümbrusesse viib nende alade liigikoosseisu tasakaalust välja, mõjutades negatiivselt nt maaspesitsevate lindude arvukust. Üldjuhul parkides, dendraariumites ja puistutes jahipidamist ning jahiulukite lisasöötmist ei toimu.

4.6. Biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine, põõsaste kujundamine, raietööd

Kehtiv kaitsekord	Kavandatav kaitsekord
Pargi valitseja nõusolekuta on pargis keelatud: - biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine; - puuvõrade või põõsaste kujundamine ja puittaimestiku raie; - uuendusraie; - metsamajandamiskava väljastamine ja metsateatise kinnitamine.	Kaitsealal on lubatud: - biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine pargis ja dendraariumis, välja arvatud looduslikul rohumaal. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud: - põõsaste ja puuvõrade kujundamine, puittaimestiku istutamine ja raie; - puistutes puhtpuistute kujundamine.

¹⁰ Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110112016008?leiaKehtiv>.

Dendraariumites ja paljude parkide juures on ilu- ja tarbeaiad, kus võib vajalikuks osutuda kahjuritõrje ning taimede väetamine, seega on lubatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine pargis ja dendraariumis. Keelatud on tegevus looduslikul rohumaal, sellega välistatakse ohtlike ainete sattumine, mis mõjutab ökosüsteemi ja elustikku, looduslikesse kooslustesse.

Metsaseaduse § 3 lg alusel ei loeta mh pargi, kalmistu, haljasala, marja- ja viljapuuaiad, puukooli, aiandi, dendraariumi ning puu- ja põõsaistandike maad metsamaaks ning kus ei kohaldata metsaseadust ning ei saa seega metsaseaduse alusel metsateatist menetleda ega raieid registreerida, seetõttu on kaitsekorrast välja jäetud uuendusraie.

Parkide peamiseks ohuteguriks on pargi ilmet, (ajalooliselt kujunenud) planeeringut ja puistut rikkuda võivad tegevused, nagu asjatundmatu puuvõrade ja põõsaste kujundamine, puittaimestiku istutamine ja raie, seega on tegevus lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul.

Osale kaitsealustest parkidest on tehtud dendroloogiline inventuur ja/või koostatud hoolduskava, mis on juhendiks eelkõige maaomanikule süsteemseks hooldustegevuseks. Hoolduskava koostamisel hinnatakse puistu seisukorda, sanitaar- ja kujundusraie ning võrahoolduse ja taastamisistutuste vajadust, samuti põõsaste kujundamist nt ilupõõsaste hoolduslõikust ja hekkide pügamist. Nimetatud tööde tegemiseks tuleb küsida kaitseala valitseja nõusolekut.

Puhtpuistute osas muutub kaitsekord leebemaks ning lubatud on kaitseala valitseja nõusolekul puistutes puhtpuistute kujundamine. See võib vajalikuks osutuda, kui eesmärgiks on säilitada ühtlast sama liiki puudest koosnevat puistut, nt Lehmja tammik, Purtse männik, Musta männi puistu. Leevendused ei kahjusta kaitse-eesmärkide saavutamist.

4.7 Ehitustegevus, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevused

Kehtiv kaitsekord	Kavandatav kaitsekord
Pargi valitseja nõusolekuta on pargis keelatud: - ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise püstitamine; - projekteerimistingimuste andmine; - detail- ja üldplaneeringu kehtestamine; - nõusoleku andmine väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;- - ehitusloa andmine; - veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine ning uute veekogude rajamine; - katastriüksuse kõlvikute piiride ja sihtotstarbe muutmine; - maakorralduskava koostamine ja maakorraldustoimingute teostamine.	Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud: - ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise püstitamine; - veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine; - roo varumine külmumata pinnasel. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud: - muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet; - koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid; - kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut; - lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist,

	sealhulgas lubada püstitada või laiendada paadisilda; - anda projekteerimistingimusi; - anda ehitusluba; - rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda veeluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist.
--	---

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud ehitise, ka ajutise ehitise, püstitamine ning veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine. Ajutise ehitise all mõistetakse siinkohal konkreetse ürituse (kontsert, teatrietendus jms) läbiviimiseks vajaliku teisaldatava inventari paigaldamist. Ehitusseadustiku § 3 lõike 2 kohaselt on ehitiseks hoone või rajatis, § 3 lõike 4 tähenduses on ajutine ehitis lühemaks kui viieaastaseks kasutamiseks mõeldud ehitise, mis lammutatakse selle ajavahemiku möödumisel. Ehitamise mõju kaitse-eesmärkidele sõltub paljudest asjaoludest, sealhulgas ehitise iseloomust, asukohast ja mahust. Määrusega ei ole võimalik ette näha igasse olukorda sobivaid tingimusi, seetõttu jääb nõusoleku andmine kaitseala valitseja igakordseks kaalutlusotsuseks. Ehitamist saab lubada, kui tegevus ei sea ohtu kaitseala kaitse-eesmärke. Parkidesse on juba ajalooliselt rajatud tiike ja paisutatud looduslikke veekogusid, seetõttu võib vajalikuks osutuda veetaseme alandamine ja kaldajoone muutmine olemasolevate paisude rekonstrueerimisel, tiikide puhastamisel või kalda kindlustusrajatiste hooldamisel. Lisatud on roo varumine külmumata pinnasel, mis võimaldab kaitseala koosseisus olevat veekogu kallast puhastada, vastasel juhul on tegevus keelatud. Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt LKS § 14 lõikele 1.

4.8 Vajalik tegevus

Kehtiv kaitsekord	Kavandatav kaitsekord
Pargi ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks on pargis vajalikud tööd nagu niitmine ning puu- ja põõsarinde kujundamine.	Pargi ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks vajalikud tööd on niitmine ning puu- ja põõsarinde kujundamine.

Kaitstaval loodusobjektidel vajalik tegevus määratakse LKS § 17 alusel. Sõnastus jääb samaks ja juhib tähelepanu, missugused tegevused on kaitse-eesmärkide saavutamiseks vajalikud.

4.9 Keelatud tegevus

Kehtiv kaitsekord	Kavandatav kaitsekord
Pargi valitseja nõusolekuta on pargis keelatud: - puhtpuistute kujundamine; - uuendusraie; - uue maaparandussüsteemi rajamine. Pargis on keelatud maavara kaevandamine.	Kaitsealal on keelatud: - uue maaparandussüsteemi rajamine; - maavara kaevandamine; - energiapuistute rajamine.

Kehtiv määrus ei reguleeri energiapuistute rajamist, mis on lisatud keelatud tegevuseks. Kaitsekord muutub rangemaks ning keelatud on uue maaparandussüsteemi rajamine ja maavara kaevandamine.

Veerežiimi muutmine, mis maaparandussüsteemi rajamisega kaasneb, on tavaliselt olulise keskkonnamõjuga tegevus, mis avaldab kooslustele ja liikidele negatiivset mõju. Pargis, puistus ja dendraariumis ei ole kaitse-eesmärkide saavutamiseks vajalik uue maaparandussüsteemi rajamine ja puudub vajadus põllu- või metsamaa kuivendamiseks.

Kinnisasja omaniku jaoks maavarade kaevandamise keeluga muutust ei ole. Maapõueseaduse kohaselt ehitamisel maapõues tehtavate tööde, nagu kraavi, vundamendi ja allmaaehtise rajamine, ning maaparandushoiutööde ning põllumajandustööde käigus kaevise tekitamist ja kasutamist ei käsitata kaevandamisena. Vastavalt maapõueseaduse¹¹ §-le 95 on maavara ning maavarana arvele võtmata kivimit, setendit, vedelikku ja gaasi füüsilisest isikust kinnisasja omanikul õigus talle kuuluva kinnisasja piires võtta kaevandamisloata isiklikus majapidamises kasutamise eesmärgil. Sellist tegevust ei loeta kaevandamiseks, kuid sellega ei tohi kahjustada kaitseala seisundit ja ilmet. Potentsiaalselt võib olla ettevõtlushuvi maavarade kaevandamise vastu. Teada on risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive.

Energiapuistu puhul on tegemist intensiivselt majandatava monokultuurse kooslusega, mille rajamine vähendab looduslikku mitmekesisust ning rikub koosluste looduslikku tasakaalu.

4.10 Üksikobjekti ja muinsuskaitseobjekti kaitse

Kehtiv kaitsekord	Kavandatav kaitsekord
Parki jääva kaitstava looduse üksikobjekti kaitset korraldatakse Looduskaitseeaduse § 68 lõike 2 kohase kaitse-eeskirja alusel.	Kustutatakse.
Parki jääva muinsuskaitseobjekti kaitset korraldatakse Muinsuskaitseeaduses sätestatud korras.	

Üksikobjekti kaitse on lisatud pargi kaitse-eesmärkidele, teadaolevalt puistutes ja dendraariumites üksikobjekte ei paikne. EELISes on üksikobjektideks nt Kadrioru pargi rändrahnud, Keila-Joa mõisa pargis Keila juga, Huuksi mõisa pargis kaksikpärn. Nende parkide puhul, mis on nii looduskaitse kui ka muinsuskaitse all, kooskõlastab kaitseala valitseja oma otsuse Muinsuskaitseametiga.

5. Avalikustamisel esitatud arvamused ja ettepanekud

Teavitus „Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirja” muutmise väljatöötamise kavatsusest saadeti avalikustamise kuulutus ilmus kohalike omavalitsuste veebilehtedel Keskkonnaameti kodulehel <https://www.keskkonnaamet.ee>.

Tabel 1. Avalikustamisel tehtud ettepanekud

Ettepaneku tegija	Ettepaneku sisu	KeA vastus

¹¹ Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072020059>.

6. Muudatuste mõju ja kompensatsiooni võimalused

Kaitse-eeskirja muutmisel puudub oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, elukeskkonnale, looduskeskkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Kuna kaitse-eeskirja muutmisega ei võeta ühtegi uut objekti kaitse alla ega arvata kaitse alt välja, samuti ei muudeta ühegi objekti piire, siis puudub mõju kinnisasja riigile omandamise, poollooduslike koosluste ja metsatoetuse ning metsatulu vähenemise osas.

Pargi, puistu ja dendraariumi maa on piiranguvöönd. Maamaksuseaduse¹² § 4 lõike 2 kohaselt makstakse maamaksu piiranguvööndi maalt 50 protsenti maamaksumäärast ning see jääb kehtima ka edaspidi.

¹² Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/123122020011>.